

se mohli učiniti. Jakkoliv se to zdá nepřirozeným, tvrdí to skutečně všichni lidé, kteří v zemi dále žijí, že San Juan je zdravější místo nežli mnohé jiné město u vnitř země, dále od od moře a v horách, a uvádějí právě, že nemá vítr do hor dosti přístupu, aby se čistil tak vzduch, jako na pobřeží, kde mu v cestě nic nestojí.

V.

Ve čtvrtek, dne 19ho v 11té vyjel jsem parníkem říčním ze San Juana. Jedu do Granady. Abych se tam dostal, pojedu po tomto říčním parníku "Irmě" až do místa, kde proudy řeky San Juanu nedovolují proplouti žádné lodi proti vodě, aspoň ne touto dobou, kdy na vrchním toku už prší velmi málo a tedy řeka je opadlá. Na místě tom stojí nyní pevnost a město Castillo. Odtamtud druhý parník jede až do San Karla, na výtoky řeky z jezera Nicaragua a po jezeře třetí parník spojuje ostatní místa jda až do Granady. Parník "Iрма" jest plochý prám, na němž stojí v předu kotel a parní stroj, táhlem otáčející lopatkové kolo na zádi umístěné. Na sloupcích dřevěných nad prámem nalezá se paluba a na ní několik kajut pro cestující první třídy. V zadu nad kolem jest kuchyně. Cestující první třídy spí v kajutě, kde jest pro ně napjato plátno na dvojitých bradlech nad sebou položených. Prostřední, podušky a pokrývky cestující si přináší sami. Co se jídla týče, dostávají ráno kávu, v 11 hodin snídaní a v 5 odpoledne oběd, jenž nestojí za mnoho, ale z bídvy vyhoví. Cestující druhé třídy mohou si přinést skládací postel a postaví si ji někde, aby nepřekážela, dole; obyčejně však spí jen na zemi nebo v rozvěšených stítech, a jedí, co si přinesou. Koupiti na lodi nemohou ničeho, a vody mohou si nabratí jen z řeky. Na parníku "Irmě" mají cestující první třídy umyvadlo a konev s vodou v kajutě, na druhé a třetí lodi ani toho není a je každý nucen jíti se umyti k umyvadlu na zádi lodi umístěnému, kde ovšem není ani mydla ani ručníku.

Je-li člověku v San Juanu nudno, je nejlepším prostředkem k obveselení projeti se cestou, která nyní mne vede do Granady, nebo lépe řečeno, pouze do San Karla.

Pohlédnete-li zpět na město, nemyslíte při tom na ostatní okolnosti, a uvidíte v stínu palm a tropických stromů vyčnívati domečky ze zahrádek, často jako povlečené popínávkami rostlinami s růžovým a fialově růžovým květem, objeví se nám velmi pěkný obrázek. Popínavé rostliny s těmito velkými krásnými květy nerostou zde divoce, nýbrž byly sem přivezeny z hor v sev. části Nikaraguy. Staří Indiané, kteří vůbec se vyznačovali velikou láskou ke květinám, měli tuto popínavou květinu ve zvláštní úctě a ženy jejich vplétaly si hojnost jejich květů do vlasů při všech slavnostech. Nevím, jaké měla původně jméno; nyní jmenují ji: la vegésina.

Parník nevyjíždí ze zálivu na moře, aby se nynější hlavním ramenem řeky bral ku předu, nýbrž pluje úzkým raménkem, jako potok vypadajícím, na mnohých místech se takřka dotýkáje třtiny a trávy z vody vyčnívajících. Ne daleko města po prvé se zastaví na stanici, nýbrž prostřed lesa, aby se opatřil palivem na další cestu. Topí se dřívím, které se po obou březích řeky seká a skládá do hranic, a dle potřeby se pak parník zastavuje, aby se jím zásobil. Spálí se ho velké množství a zastavuje se proto několikrát za den. Za nynější výšky vodní mohlo by se jeti ve dne v noci, ale poněvadž

na rychlosti jízdy nesázejí, zastavuje se parník na noc od 10 hod. večer do pěti ráno, což je z toho ohledu příjemným, že se neztratí tolik z pohledů na krajinu. Pokud jest světlo, můžete viděti stále něco nového: tu nové rostliny, různé druhy palm a jiných, jinde zase zvířata: velké želvy, aligátory, opice, papoušky a množství jiných ptáček. Zvláštní vzrušení způsobí vám vždy, objeví-li se na břehu obrovský aligátor. Kdo má jakou střelnou zbraň, střílí po něm, a když vyskočí a vrhne se do vody což jest znamením, že byl raněn, každý své rány připisuje účinek a dobrý výsledek. Jeden zvláště, kterého jsme viděli odpoledne prvního dne, byl ohromně veliký. Dostal také ránu, ale nevyskočil, jen se rychle plazil do vody. Hezčí pohled jest na papoušky. Na některých místech sedí na stromech hejna velikých papoušek žlutých, červených a modrých, kteří vždy s velkým křikem vylétnou, kdykoli se jim parník přiblíží, a v hejnu letí jinač na vzdálenější strom.

Druhého dne ráno o 8 hod. jsme se zastavili u přístavu Mačuky. Machuca sice není město, ale jsou to tři baráky a kus starého železného parníku na vodě, jenž je pokryt zinkovými listy a slouží za skladiště. Také v něm bydlí několik lidí, kteří skládají a nakládají zboží. Za stanicí přicházejí proudy a zvláště na jednom místě, kde se řeka zahýbá a kde v prostředku jest ostrůvek, jest velmi silný proud. Ostrůvek není přirozený, nýbrž je to potopený parník, který se zanesl zemí a na němž roste několik stromů a hodně křoví. Parník se zastavuje zde, aby pára v kotli nabyla větší tlaku, neboť jest stroji přemáhati veliký odpor. Když nabyla pára dostatečného napjetí, rozjede se parník a všichni nezaměstnaní lidé z nakladačů pomáhají sochory, aby v okamžicích, kdy proud by sly lopatek přemáhal, parník nesjel. Poprvé jsme neprojeli a bylo nutno sjeti a rozehnati se podruhé, načež jsme projeli bez nehody. V poledne téhož dne jsme dorazili na konec první cesty, kde bude nutno dáti prohlédnouti zavazadla v celnici a dopravití je na druhý parník. Stanice tato jest Castillo, což znamená hrad, poněvadž zde skutečně stojí hrad, nyní sešlý, ale v dřívějších dobách, za vlády španělské nedobytný. Na levém břehu viděti jest na kopci hrad, pod ním u řeky několik domků a nejbliže velikou a dřevěnou budovu, temně červeně natřenou, před níž stojí můstek ku přístání. Jest to celnice. Vstup na můstek stráží 6 bosých vojáků s bosým kaprálem, oblečených rozličně, ale celkem nad míru chatrně, s puškou v ruce, naraženým bodákem a brašnou na náboje okolo pasu přivázanou. Přistaneme, ale poněvadž od 12ti do hodiny úředníci celní nejsou přítomni, nesměme vystoupiti z lodi. Ani nákladem se nesmí hnouti.

VI.

Padla hodina a s ní spadly závory u dvojitých náramných dveří a objevili se úředníci celní. Vrchní úředník nepohlíží ničeho, nýbrž dává jen pozor, aby šlo vše v pořádku. Nejdříve přijdou na loď a převezmou od účetního seznamy zboží a cestujících. Pak sejdou 3 zasednou ku stolu ku knihám, aby počítali a vyplňovali listiny. Tři jiní si sednou k váhám, jeden váží a dva sedí proti sobě ve dveřích, kudy každý cestující odchází se svými zavazadly. Každý si před nimi odemkne zámky a vyloží všecko zboží, aby jej prohlédli. Když to tak vidím, zdá se mi, že zde zůstaneme aspoň 3 dni. Žena má na sobě hedbávný šátek okolo krku zavě-

šený. Jest ovšem nový. Po několika slovech úředníka kladé jej na váhu. Jest nespadao říci, kolik váží, neboť váhy se pod tak malým nákladem sotva pohnou. Ale úředník znaleckým okem rychle rozhodne. "Hedbávný šátek, jedna libra" a druhý dodává, "čtyři dolary", a tak to ještě několikrát ústa opakují a 4 ruce zaznamenávají do listin. Následující balíček z kufru vyňatý jsou 3 košile. Úředníci je prohlízejí a poznají, že jsou nové. Už to běží na váhu. A zase je slyšeti podobné poznámky, jako při prvním kusu. Když byla žena hotova s prohlídkou, při čemž se ještě objevila krabice s hračkami, 2 stříbrné nádoby na cukr a pod., láhev vína, asi 3 nové sukne a nějaký zlatý šperk, podal jí úředník u stolu sedící seznam s udanými cenami a zároveň požádal \$44 a několik centů. Toť se rozumí, že reptání všech cestujících nemělo konce, ale bylo platno tolik, jako by byli mlčeli. Čekal jsem, nechtěje se tlačiti, až bude většina ostatních cestujících hotova a až budou úředníci umdleni. Když se však začalo stmívat, bylo mi to už příliš hloupým, a vzal jsem své věci, vtáhl je mezi dveře, otevřel a chci vybíratí věci. "Nechte toho", povídá mi úředník a hmatá jednou rukou do největšího kufříku, a nenahmátnuv náhodou ničeho mimo prádlo, požádá, abych šel, že už je vše v pořádku. Nevěděl jsem, jakou náhodou se to stalo, ale zvěděl jsem to později. Jel s námi jakýsi doktor a když jsem s ním v celnici mluvil a říkal, že budu asi platiti několik dolarů, ačkoli jsem nikdy nikde neplatil a když jsem mu vysvětloval, že takovým způsobem se všecko přistěhovalectvo do země odvrátí, mluvil s hlavním celním úředníkem, který ihned nařídil, aby se nám, kteří jsme cizinci, a jedeme se usadit v zemi, ničeho nepočítalo, neboť přistěhovalectvím prý se bude vždy hleděti všemi způsoby usnadniti, aby se v zemi usazovali. Neměl jsem téměř ničeho nového, a'e byli na lodi dva Němci, kteří vezli si několik kufrů nářadí a potřeb hospodářských, sedla na koně úplně nová, mnoho párů nových vysokých bot, šatstva a všeho možného, a neplatili ani centu. Když jsem později o věci té přemýšlel, bylo mi líto toho chudého domácího lidu, který platil mnoho peněz za malíčkovit, kdežto cizinci za spousty nového zboží nedali ničeho. Dostal jsem se na druhý parník už za tmy. Věděl jsem, že parník druhý odjede teprve ráno nebo v poledne druhého dne, poněvadž zbývalo mnoho zavazadel prohlížeti a nákladu převéztí, šel jsem tedy po večeri se projíti městem, mže-li se jedna ulice na svaahu vršku a jednu kolmá kratší ještě na druhé straně vršku, jmenovati městem. Nešel jsem daleko, když mne chytil voják, s nímž jsem v celnici mluvil, a jal se naříkat, jakou bídou trpí, že už po 4 měsíce neobdržel ani centu za služby a že práce, již se živí, sotva stačí na uživení. Vyprávěl mi pak vše, jak jest. V pevnosti jest 15 vojáků, kaprál a velitel. Vojáci sem přicházejí vždy na 8 měsíců. Nynější velitel jest nový. Jest prý hodný člověk, a málo kdy dá vojáky bít, ale zapověděl jim, že nesmí nikdo z nich vzdáleni se z pevnosti na více než na den, když má prázdno, a tak jim zarazil choditi kácti dříví, čímž se dřívě živili. Nyní mají dovoleno pouze lámatí kámen, upravovati ulice a posluhovati ve městě, a tím prý se nemohou uživiti. Vypadají také podle toho. Bet nemá žádný, mimo velitele. Kaprál má vojenské modré plátěné zánovní kalhoty a kabát,

ale žádného prádla. Odešel jsem jen tolik, že tak tak vypral jsem kryjí, a který má více, jest španělský Onen, jež jsem potkal, má robití vojenské kalhoty a kabát zrovna takový. Prosil mne, nemož-li bych mu dáti nějaký kus prádla. Bylo mi ho věru líto, měl jsem na sobě právě starou plátěnou košili, která byla propocená a zamotaná a již jsem ohtěl zahoditi. Hodilo se mi to tedy dobře, šel jsem zpět na loď, svlékl ji a dal mu ji, aby si ji vypral. Milý voják jí nešel ani prád, a oblékl ji tak, jak byla, a věru, na něm se mi zdála ještě náramně pěknou a čistou. Odešel s velkými díky. Dívám se s parníku za ním a vidím v krámě naproti krásné pomoranče. Jdu, abych si nějaký koupil, ale tu mne obytne týž voják, veda jiného, a prosí mne, abych i jeho příteli něco dal. Nevěděl jsem, co mám dělati. Měl jsem ještě špinavé podvlečkačky a dal jsem je tedy druhému, ale poněvadž jsem nezamýšlel státi se v Nikaragoe dodavatelem prádla pro vojsko, upozornil jsem je, aby už toho nikomu neřkali, že nedám už nikomu ničeho. Pro jistotu jsem však už pro pomoranče nešel, nýbrž poslal jsem si malého košíka z druhé třídy, jenž mi jich přinesl za pěťák 8 náramně velikých.

Druhého dne vydal jsem se s oběma Němci nahoru, chtěje si prohlédnouti pevnost. Když jsme tam přicházeli, kýval na nás kaprál už z daleka, abychom šli do vnitř a sliboval pak, že nám všecko vnitřku ukáže. Šli jsme tedy. Provedl nás všemi kouty, vysvětloval, jak se na nejvyšším bodu dělo na vozekku a na kolejkách otáčí, jak se jím míří, a také, jak se může rozbítí zeď v pevnosti, když se střílí do terče a špatně se míří. Pak nás vedl k veliteli, který, aspoň dle toho, jak jsem s ním mluvil, se mi skutečně zdá býti na velitele pevnosti příliš skromným a nevelitelským. Když jsem mu řekl, že mám dole na lodi fotografický aparát a že bych byl si ofotografoval pevnost od východu, odkud nejlépe vypadá, chtěl mi poslati s ním vojáka pro přístroj a obsaditi pevnost svým vojskem, aby měla hodně pevnostní vzhled. Děkoval jsem mu však, protože nebylo mnoho času už a protože bylo velmi zamračeno a stále poprchávalo, tak že bych sotva byl dostal slušného obrázku. Dal nám pak ještě napiti čerstvé vody z jakéhosi zvláštního pramene v lese, kterou mu každý den dva vojáci odtamtud nosí, a která skutečně byla lepší říční nebo obyčejné vody, načež jsme opustili pevnost. Měli jsme odejeti v 9 hodin, ale bylo půl 11té, když jsme se hnuli. Ještě před odjezdem přišel ke mně na loď kaprál, kterému se oba vojáci po našem odchodu z pevnosti chlubilí novým prádlem a proslil mne, abych mu také něco dal "na památku" prý. Vzhledem k tomu že nás provádlil po pevnosti, bez toho slušelo se, abychom mu něco dali, ale poněvadž jsem už prádla dávatí nechtěl, dal jsem mu dvacet cent a řekl jsem oběma Němcům, aby mu také dali něco, načež mu dali každý hrst doutníků. Zdálo se, že je mu to ještě milejší, nežli košile i podvlečkačky. Chtěl jsem se ho ještě zeptati, kdo tu pevnost stavěl a jak stará je, ale dověděl jsem se jen, že už je moc stará a že ji stavěli Španělé. Byla ovšem vystavena za vlády králů španělských, ale kdy, nevím. Jest jistě přes 100 let stará, ale celek činí dojem úplně rozbitého a sesutého středověkého hradu. Vnitřek budovy obydlen jest čist, ačkoli tam vedle vojáků žije několik kochoutů, všichni za nohu přivázaní ke